

Makale Gönderim Tarihi 22.05.2019 – Makale Kabul Tarihi 24.06.2019

Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi

Journal of Social and Cultural Studies

www.toplumvekultur.com

ERİL TAHAKKÜMÜN DİSTOPYASI: DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜNÜN SÖYLEM ANALİZİ

Elif ERDEM¹

Öz

İnsanlığın geleceğine dair olumsuz öngörülerini olan distopik eserlerde ilerlemenin durduğu bir dünyanın aksine teknolojik gelişmişlikle birlikte toplumsal kurumların son derece değişim geçirdiği bir dünya düzeni yansıtılmaktadır. Her ne kadar geleceğe dair öngörülerde bulunan eserler olsa da bu eserler yazıldığı dönemin toplumsal bağlamından ortaya çıkmıştır. İdeolojilerin toplumu nasıl dönüştürüp şekillendirebileceğinin bir kanıtı olarak sunulan bu eserler aynı zamanda içinde bulunduğumuz toplumsal düzen hakkında da farkındalık sağlamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada modernleşmeyle ilerlemenin sızrama yaptığı dünyamızda toplumsal cinsiyet ve rol dağılımı açısından eril ideolojinin ötesine geçilip geçilmediği distopik bir eser aracılığıyla açıklanmıştır.

Damizlik Kızın Öyküsü (Handmaid's Tale) 1985 yılında Kanadalı yazar Margaret Atwood'un kalem aldığı aynı adlı romanının Bruce Miller yapımcılığında senaryolaştırılarak diziyeye uyarlanmasıdır. Gösterime girdiği andan itibaren birçok ödüle layık görülen bu eserin birinci sezonunun tüm bölümlerini oluşturan ilk 10 bölümü feminist bakış açısıyla söylem analizine tabi tutularak toplumsal sınıf, din ve kadın bedeni temaları altında açıklanmıştır. Eserdeki rejim cinsiyet temelinde toplumu ayrıştırarak kadın bedenini metalaştırmakta ve bunu da dini argümanlarla meşrulaştırarak korku iklimi ile pekiştirmektedir. Dini argümanların bu kadar belirgin bir biçimde kullanılmasına, sosyal yaşamın içinde çok fazla görünür kılınmasına rağmen bireyler tarafından dini ilkelerin içselleştirilmediği yalnızca rejimin meşrulaştırılmasında araç olarak kullanıldığı görünen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

İktidarın eril doğası kadını tahakküm altına almayı gerektirmektedir. Bu iktidar çeşidinden birisinin analiz edildiği bu çalışmada günümüzde kadına uygulanan kısıtlamalar ve baskıların gelecekte hangi noktaya evrilebileceğiyle ilgili yordamalarda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Distopya, Eril Tahakküm, Söylem Analizi, Damizlik Kızın Öyküsü.*

DISTOPIAN OF THE MASCULINE DOMINATION: DISCOURSE ANALYSIS OF THE HANDMAID'S TALE

Abstract

In dystopic works, which have negative predictions about the future of humanity, contrast to a world in which progress has been halted, a world order with a highly developed social institution is reflected with technological

¹ Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi, elif1986erdem@gmail.com

development. Although these are works that make predictions about the future, they emerged from the social context of the period. These works which are presented as a proof of how ideologies can transform and shape society, also aim to raise awareness about the social order in which we are. In this study, it is explained through a dystopic work whether it goes beyond the masculine ideology in terms of gender and role distribution, the world where progresses leap with modernization.

The Handmaid's Tale is a novel written by Margaret Atwood, a Canadian writer in 1985, and screenplayed by Bruce Miller from the same named novel. The first 10 chapters of the first season of this work, which has been deemed worthy of many awards from the moment it was screened, are explained under the social class, religion and female body themes with a feminist perspective by subjecting it to line analysis. In this work, the regime distinguishes society on the basis of sex, commodifies the female body, and legitimizes it with religious arguments and reinforces it with a fear climate. Although the use of religious arguments distinctly, is made so much visible in social life, it is seen as a fact that individuals do not internalize religious principles and they are used only as means to legitimize the regime.

The masculine nature of power requires the domination of women. In this study, in which one of this kind of power has been analyzed, it has been made precautions about the ways in which the restrictions and pressures applied to women can evolve in the future.

Keywords: *Dystopia, Masculine Domination, Discourse Analysis, Handmaid's Tale.*

Distopya ve Ütopya

Distopik eserler genel olarak bilimkurgu içerisinde değerlendirilmesine rağmen geleceğe yönelik bulunduğu olumsuz öngörüler bakımından farklılaşmaktadır. Ancak bu eserlerdeki gelecek algısının bir felaketle sonuçlanacağı öngörüsü ilerlemenin yavaşlaması ya da durmasıyla değil aksine gelişen teknolojiyle birlikte farklı örgütlenme ve toplum düzeninin ortaya çıkmasıyla gerçekleşmektedir. Bezel'e göre (1993, s.17) ütopyalar bir çeşit yeryüzü cenneti önerirken, distopyalar akıllarında bir yerde gizli olan cenneti inşa etmeye çalışanların yarattığı cehennemi sergilemektedir. Ütopyalar mutluluk için uyum gereğini vurgularken, distopyalar uyum düzeni adına yol açılan korkuyu ve acıyı anlatırlar. Distopyalarda bir yandan iktidarların merkezileşmesi ve totaliter toplumsal yapılanmanın kaygısı dile getirilirken, diğer yandan da teknolojik ilerlemelere paralel olarak 'pandoranın kutusu'nu açan karakterlerin kendilerini birdenbire nasıl yenik duruma düşürülmüş buldukları anlatılmaktadır (Dolgun, 2005, s.21).

Ütopyanın karşılığı veya antitezi olarak tanımlanan distopya geçmişten veya şimdiden yola çıkarak toplumların geleceğine dair olumsuz öngörülerin sunulduğu eserleri anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Bu kavramın bir edebiyat türü olarak ortaya çıkması XX. yüzyılın başları olmuşken sinema alanında kullanılmaya başlanması 1920'lerin sonunda olmuştur (Özgan Mısırcı, 2017, s.38).

Kavram olarak çok eskiye uzanan bir tarihi olsa da bu kavramı hayal edilebilecek en kötü yönetim ve durumu ifade etmek için kullanan ilk kişi John Stuart Mill'dir. Kavramı ilk defa 1868

yılında yaptığı bir konuşmasında “kötü bir yer” anlamında kullanmıştır. Mill, distopya terimini hayal edilebilecek ‘en kötü’ yönetimi veya durumu, kaosu, savaşı ve zorbalığı tanımlamak için kullanmış ve “gerçekleşmesini dilerken çok dikkatli olmak gereken bir ütopya” olarak nitelemiştir (Roth, 2005, s.230).

İnsanlığın geleceğine dair olumsuz öngörülerini olan distopik eserlerde ilerlemenin durduğu bir dünyanın aksine teknolojik gelişmişlikle birlikte toplumsal kurumların son derece geliştiği bir dünya düzeni yansıtılmaktadır. Her ne kadar geleceğe dair öngörülerde bulunan eserler olsa da bu eserler yazıldığı dönemin toplumsal bağlamından ortaya çıkmıştır. Yazarın yaşadığı dönem içerisinde hakim olan ideolojinin toplumu nasıl dönüştürüp şekillendirebileceğinin bir kanıtı olarak sunulan bu eserler aynı zamanda içinde bulunduğumuz toplumsal düzen hakkında da farkındalık sağlamaktadır. Distopik eserler ilerlemeci bir ideolojiyle ortaya çıkan ve varlığını sürdürmek için giderek daha fazla totaliterleşen modern kapitalist ya da sosyalist dünya düzeninin mevcut toplumsal gerçeklerinden yola çıkılarak geleceğe yönelik düşüncelerin senaryolaştırılmış halidir. Bu çalışmanın amacı modernleşmeyle ilerlemenin sığırma yaptığı dünyamızda toplumsal cinsiyet ve rol dağılımı açısından eril ideolojinin ötesine geçilip geçilmediğini distopik bir eser aracılığıyla açıklamaktır.

Meşrulaştırma Aracı Olarak Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet kavramı bireyin biyolojik özelliklerine atıfta bulunmak amacıyla kullanılan bir kavram olmakla birlikte toplumun cinsiyet kavramına yüklemiş olduğu anlamlar için toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet, kültürel olarak belirlenmiş kadın ve erkek olma özelliklerinin toplumsallaşma süreci içerisinde bireye öğretilen özelliklerine işaret etmektedir. Bu kavram günümüzde kültürel insanın bir sonucu ya da kadın-erkek davranışlarının yalnızca ayırım aracı olarak kullanılmamakla birlikte sosyal, siyasal ve kültürel yaşamda yapılan düzenleme ve ayrımcılıkların meşrulaştırma aracı haline dönüşmüştür (Şenol ve Erdem, 2019, ss.221-222).

Toplumsal ilişkilerde en belirgin kategori olarak öne çıkan cinsiyet kavramı, ideolojik söylemlerle yeniden inşa edilerek otoriter rejimler tarafından bir denetim mekanizması olarak kullanılmaktadır. Doğası gereği eril özelliklere sahip tahakkümün bir aracı haline gelen kadın toplumda ikincil konuma mahkûm edilmekte böylelikle gücü elinde bulunduran erkeklerin konumu yeniden üretilerek tahakküm alanı genişletilmektedir.

Günümüz dünyasındaki ülkelere bakıldığında sosyal refahın ve demokratik değerlerin en yüksek olduğu ülkeler arasında kadına yönelik ayrımcılıkların en düşük düzeyde olduğu bu

durumun tersine sosyal refah ve demokratik değerlerin düşük olduğu ülkelerde ise kadına yönelik ayrımcılıklar yüksek düzeydedir. Otoriter rejimlerin yoğunlukta olduğu Ortadoğu ülkelerinde kadınların demokratik değerlerin hakim olduğu ülkelere kıyasla çok daha fazla ayrımcılığa maruz kaldığı bilinen bir gerçektir (Şenol, Erdem ve Uzun, 2017). Kadının kamusal alandan uzaklaştırılarak özel alana mahkum edilmesi, temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması ve bunların en çok kadın bedeni üzerinden dini ve toplumsal normların bir araç olarak kullanılarak gerçekleştirilmesi kadının toplumsal yaşamdaki konumunun erkek karşısında hiçe sayılmasına neden olmaktadır. Kapitalizmin işçi-işveren ayrımını doğurması ve mevcudiyetini devam ettirebilmesi için bu iki sınıf arasındaki ayrımı belirginleştirme çabası otoriter rejimlerin kadın ve erkeği sınıfsal olarak konumlandırarak ayrıştırmasıyla benzerlik göstermektedir. Kadın-erkek ayrımının hiyerarşik, verili, geçişli olmayan, ideolojik söylemlerle yeniden üretilen ve meşrulaştırılan toplumsal bir düzen haline getirilmesi otoriter rejimlerin hedefleri arasında yer almaktadır.

Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

Bu aşamada ilk olarak distopik filmlerin geleceğe yönelik öngörülerinin modernist ilerlemeci anlayışa dayalı otoriter ve bürokratik iktidarın toplumsal sistemini aydınlatmaya yarayan kavramlar çerçevesi; ikinci olarak ise modernist bir hareket olan feminist hareketin kadın ve erkeğin toplumsal yapı ve iktidar ilişkilerini aydınlatmaya yarayan kavram çerçevesi açıklanmıştır.

Geleceğe yönelik olumsuz öngörülerin senaryolaştırıldığı distopyanın ortaya koyduğu kaygıları anlamak için modernizm kavramının anlaşılması gerekmektedir. XVII. yüzyılla birlikte Batı'da bilimsel bilginin gelişmesi, rasyonelleşme, kilise otoritesinin sarsılması, verimlilik ilkesine dayalı yeni bir ekonomik sistem olan kapitalizmin neticesinde modernleşme olarak adlandırılan yeni bir kavramın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Modernizm olarak adlandırılan bu yeni toplumsal düzen yeni teknolojik gelişmelerle birlikte yaşama dair pek çok yeniliği beraberinde getirmesinin yanında teknolojinin ve araçsal aklın belirlemeciliğine dayalı bir toplumun oluşmasıyla olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir (Giddens, 2004, ss.11, 16-17).

Berman (1999, s.28) tarafından 'modern yaşamın girdapları' olarak ifade edilen olumsuzluklar birçok kaynaktan beslenmektedir. Doğa bilimlerinde yer merkezli evren kuramının yerine güneş merkezli evren kuramının geçmesi insan yaşamında da değişimleri beraberinde getirmiştir. Berman'a göre bilginin teknolojiye dönüşümünü sağlayan, yaşamın hızını artıran, sınıf mücadelesini ortaya çıkaran sanayileşme; sanayileşmeyle ortaya çıkan göç, kentleşme ve

demografik alt üst oluşların gücü eline alan ulus devletlerin ve egemen sınıfa direnen kesimlerin sistem dışına çıkışını zorlayan ise kapitalist dünya pazarı olmuştur.

Modernleşme ve kapitalist sistemin sonuçları olarak ortaya çıkan ekonomik, toplumsal ve siyasal alandaki anomik durumlar karamsarlığı ve eleştiriyi de beraberinde getirmiştir. Modernleşmeye eleştirel yaklaşan ve onun etkilerinin topluma olumsuz yansımaları olacağı öngörülerinde bulunan düşünürlerden birisi de Max Weber'dir. Weber'e göre modernlik geleneksel toplumların özelliği olan mistik ve irrasyonel örgütlenme biçimlerine karşılık modern toplumun rasyonel ve bürokratik hale dönüşmesidir. Weber Batı'da meydana gelen değişmelerin daha akılcı bir topluma dönüşmesi olarak düşünmüştür. Bu nedenle rasyonelleşmeyle modernleşmeyi eşdeğer görmüştür (Turner, 2003, s.252). Modernleşmenin maddi ilerlemeyle birlikte bireyin özerkliğini ve yaratıcılığını yok ettiğini savunan Weber bilgi temelli ortaya çıkacak bir yönetim sisteminin modern totaliterliği de beraberinde getireceğine işaret etmiştir. "Söz konusu bilgi, kendi başına yönetime olağanüstü güçlü bir konum sağlamaya yeten teknik bilgidir. Ama, ilaveten bu bürokratik kuruluşlar ya da onları kullanan güç sahipleri, hizmetin bilgisine sahip olarak güçlerini daha da arttırma eğilimindedir." (Weber, 2008, s.53)

Weber (1997, s.159) rasyonelleşmeyle ortaya çıkan modernleşme ve kapitalizmin birey üzerinde meydana getirdiği denetim mekanizmasını "demir kafes" metaforuyla açıklamıştır. Demir kafes içerisindeki bireyin tarihte eşi görülmemiş düşünme ve yaşam biçimleri kısıtlanmış bir dünyada yaşamaya mahkum edileceğini öngörmüştür.

Hiç kimse henüz, gelecekte o kafeste kimin yaşayacağını ve bu devasa gelişimin sonunda da tamamen yeni peygamberler mi yoksa eski düşünce ve ideallerin mi güçlü bir biçimde yeniden doğacağını ya da -bu ikisinden hiçbirini olmayacaksa- bir tür mekanikleşmiş taşlaşan ve bunun yanı sıra kasılmış bir kendini beğenmişliğe mi geçileceğini bilmiyor. (Weber, 1997, s.160).

Modernleşme ve kapitalizmin etkisiyle birey üzerinde ortaya çıkan ve rasyonellik biçiminde tezahür eden denetim ve belirlemeci mekanizmaların Foucault'a göre odak noktası beden üzerindedir. Foucault modernitenin eleştirisini biyo-politik kontrol ve iktidar çağı üzerinden yapmakta ve bu çağın iktidarı bunu insanları öldürerek değil yaşatarak, denetleyerek ve biçimlendirerek yapmaktadır (Işık, 1998, s.108).

Modernleşmenin birey ve toplum üzerinde kurmuş olduğu iktidar yalnızca makro alanlarda değil toplumun etkileşim biçimleri olan kadın-erkek ilişkileri gibi mikro alanlarda da aranmalıdır. Modernleşmeyle ortaya çıkan kadının toplumsal yaşamdan tecrit edilerek özel alana hapsedildiği, özel alanda ise her türlü eşitsizliğe maruz bırakıldığı, kamusal alanda sesi kesildiğinden özel alanda

çıkan sesin duyulmadığı ataerkil düzenin yeniden inşa edilmesinin analizinde feminist kuramların önemi ortaya çıkmaktadır.

XIX. yüzyılın ortasında eşit haklar ve özgürlükler fikirleriyle ortaya çıkan feminizm hareketiyle kadınlar kanunlar çerçevesinde birtakım hakları elde etmiş olsa da 1960'lı yıllardan sonraki İkinci Dalga hareketiyle yalnızca yasal çerçevede kalan bu değişimlerin toplumsal yaşamda görünür kılınması konusunda bir farkındalık yaratmıştır (Taş, 2016, s.167). Bu farkındalık ve bakış açısının odaklandığı nokta beden olmuştur. İkinci Dalga feministler Birinci Dalga'dan farklı olarak bedenin biyolojik bir varlık olarak değil toplumsal olarak inşa edilmiş bir kurgu olduğunu savunmuşlardır. Böylelikle kadın ve erkeğin cinsiyetleri üzerinden farklılıklara işaret eden cinsiyet kavramı dönüşüme uğramış, toplumsal cinsiyet kavramı öne çıkmış ve ataerkil sistemin ayrımcılığının ortaya çıkarılmasında önemli bir işlevi yerine getirmiştir. Kadınlık ve erkekliğin toplumsal, çevresel ve kültürel çerçevede öğretilen, değişebilen sosyal bir inşa sonucunda ortaya çıktığını vurgulayan toplumsal cinsiyet kavramı feminist çalışmalarda aydınlatıcı olmuştur.

Toplumsal cinsiyet inşasının kurumlar çerçevesinde yaygınlaşmasıyla kadın ile erkeğin statüsünün hiyerarşik biçimlenmesi oluşmaktadır. Ataerkil sistem için bir statü göstergesi haline gelen kadınlık ve erkeklik kategorileri toplumsal cinsiyetten ayrı olarak düşünülememektedir. Bu statüler beraberinde cinsiyete dayalı rollerin dayatılmasına neden olmakta, kadınlık ve erkeklığe yönelik davranış kalıpları oluşmaktadır. Geleneksel dönemde kilisenin otoriterliğiyle baskı altında bulundurulmuş toplumsal düzen modernleşmeyle yerini bedenler üzerinden sağlanan rasyonelleşmeye bırakmıştır (Özgan Mısırcı, 2017, s.40).

Araştırma Materyaline Dair Bilgiler

Damızlık Kızın Öyküsü (*Handmaid's Tale*) 1985 yılında Kanadalı yazar *Margaret Atwood*'un kalem aldığı aynı adlı romanının *Bruce Miller* yapımcılığında senaryolaştırılarak diziye uyarlanmasıdır. Roman 1992 yılında Damızlık Kızın Öyküsü adıyla Türkçeye çevrilmiştir. Dizinin birinci sezonundan oluşan ilk 10 bölümü romanın uyarlanmasından meydana gelmiştir. Nisan 2017'de Amerika'da gösterime giren dizinin bir bölümü ortalama 50 dakika sürmektedir ve şu an 3. sezonu yayınlanmaktadır. Gösterime girdiği andan itibaren birçok ödül (*Peabody*, *Gold Derby TV*, *Television Critics Association*, *American Film Institute*, *American Cinema Editors*, *Golden Globe* vb.) kazanan dizi 2018 yılında 20 *Emmy* ödülünün 8'ini almıştır. Konusu, almış olduğu ödüller ve yoğun izleyici kitlesi nedeniyle dizinin araştırılmaya değer yönünün olduğu değerlendirilmiştir.

Romanın tamamının yansıtıldığı birinci sezondan oluşan 10 bölüm seçilerek bu bölümler feminist kuram bakış açısıyla söylem analizine tabi tutulmuştur.

Dizinin Konusu

Doğum oranlarındaki düşüş ve dünyanın bu gelişmelere kayıtsız kalması kendilerine “Yakub’un Evlatları” adını veren Hıristiyan köktenci grubu rahatsız etmektedir. Bu grup Amerika’da terörist saldırı sonucunda meclisi işgal etmiş ve Başkanın öldürülmesi sonucunda Hıristiyanlığın yeniden inşası maksadıyla yönetimi ele geçirmiştir. Başkanın ölümüyle sıkıyönetim ilan edilmiş ve “Gilead Cumhuriyeti” adını verdikleri bir düzen kurulmuş, anayasa askıya alınmış ve teokrasiyle yönetilen yeni bir rejime getirilmiştir. Bu rejimin gelmesiyle ilk olarak kadınların hakları hızla ellerinden alınmaktadır. Çıkarılan bir yasayla kadınların mülk sahibi olmaları engellenmektedir. Sahip oldukları menkul ve gayrimenkuller de en yakın erkek akrabalarına devredilmektedir. Kadınlar hiçbir gerekçe gösterilmeden işlerinden çıkarılmakta, hesaplarına el konulmakta ve kadınların servet edinemeyeceğine dair yasalar çıkarılmaktadır. Bunlarla toplum yeni düzene yavaş yavaş alıştırılmaktadır.

İnsanlar karşılarında halka karşı tahammülsüz bir ordunun olduğunu ancak çıkarılan yasalara karşı protestolar esnasında polisin kendisine acımasızca ateş açmasıyla anlamışlardır. Dizi, ana karakter *June*’un bu rejim içerisinde başından geçenleri konu edinmektedir. Toplum keskin bir biçimde sınıflara ayrılmaktadır. Kocası ölmüş veya ikinci kez evlenmiş doğurgan kadınlar “Damızlık Kız” (*Handmaid*) sınıfına dahil edilmektedirler. Bu kadınlar ailelerinden koparılarak “Teyze” (*Aunt*) adını verdikleri kadınlar gözetiminde yetiştirilmek üzere “Kızıl Merkez” adı verilen kamplara alınmaktadır. Bu kampta Damızlık Kız olmak üzere gerekli eğitimleri aldıktan sonra 2 yıl süreyle “Komutan” (*Commander*) adını verdikleri bir erkeğin yanında çocuk yapmak maksadıyla görevlendirilmektedirler.

Komutanlar Gilead Cumhuriyetinin en üst düzeyindeki sınıfa dahil olan yönetici kesimi temsil etmekte ve kısır olan eşleriyle yaşamaktadırlar. Komutanlar ve kısır eşleri “Martha” adını verdikleri hizmetçileriyle evlerinde “Göz”lerin koruması altında yaşamlarını sürdürmekte, göz adını verdikleri silahlı güç marifetiyle çıkarmış oldukları yasalara karşı gelenleri şiddetle cezalandırmakta ve rejimin kontrolünü sağlamaktadırlar. Komutanlar her ayın doğurgan gününde “Seremoni” (*Ceremony*) adını verdikleri tecavüzle eşlerinin kontrolünde Damızlık Kızlar ile cinsel birliktelik yaşamakta ve onları hamile bırakmayı amaçlamaktadırlar. Damızlık Kızlar ev işleriyle ilgilenmemektedir ve onların tek görevleri çocuk doğurmaktır. Çocukları olan Damızlık Kızlar

çocuklarının emzirme süresi bitince o evdeki görevlerini tamamlamış olmaktadır ve yeni görevleri için 2 yıl süreyle başka bir Komutanın yanına görevlendirilmektedirler. Bu süreçten sonra hiçbir şekilde ve şartta çocuğunu görmeleri mümkün değildir. Damızlık Kız 2 yıllık süre içerisinde hamile kalamaması durumunda başka bir eve görevlendirilmektedir ya da “Koloni” (*Colony*) adını verdikleri toplama kampına gönderilerek radyoaktif atıkları temizlemek zorunda bırakılabilir veya başka bir görevle toplum dışı edilebilmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olarak söylem analizi kullanılmıştır. Van Dijk (1993) söylem analizini; başat olarak toplumsal güç kullanımından kaynaklı suistimal ve tahakküm süreçleri ile toplumda cereyan eden ve her yeni gün yeniden üretilen toplumsal eşitsizliklere dair metin ve diyalogilerin incelenmesine yönelik bir çözümleme biçimi olarak tanımlamaktadır.

Bu çalışmada “*Damızlık Kızın Öyküsü*” dizisinin birinci sezonunun tamamından oluşan 10 bölümünde kadınlık temsilleri irdelenerek toplumsal cinsiyet organizasyonunun yeniden üretim şekillerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Dizinin birinci sezonu romanın tamamının senaryolaştırılmış halini yansıtmaması nedeniyle analiz bu çerçevede dâhilinde sınırlandırılmıştır.

“*Damızlık Kızın Öyküsü* adlı dizide toplumsal cinsiyet kodları, toplumsal cinsiyet organizasyonu ve kadınlara toplumsal yaşamda atfedilen rol örüntüleri nasıl kurgulanmıştır ve bu kurgunun meşrulaştırma araçları nelerdir?” sorusu temel problem cümlesi olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu problem cümlesi çerçevesinde araştırma materyali ön izlemeye tabi tutulmuş ve buna göre temel kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler çerçevesinde araştırma materyali tekrar izlenmiş ve veri azaltma yöntemine gidilerek çalışmanın konusuna dâhil edilebilecek sahneler belirlenmiştir. Belirlenen bu sahneler tekrar izlenerek benzer kategoriler aynı temalar altında birleştirilmiş ve problem cümlesinin cevabı toplumsal sınıf, din ve kadın bedeni olmak üzere üç temel tema çerçevesinde açıklanmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırma materyaline ait bulgular toplumsal sınıf, din ve kadın bedeni temaları altında açıklanmıştır.

Toplumsal Sınıf

Gilead Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamalarından itibaren toplumun katı bir biçimde sınıflara ayrıldığı dikkat çekmektedir. Bu ayrımlar dini ve siyasi otoriteyle meşrulaştırılmaktadır. Ayrımları belirgin hale getirmek amacıyla sembolik işaretler, kıyafetler kullanılmaktadır. Sınıf temelli ayrımının ilk olarak cinsiyet üzerinden yapıldığı göze çarpmaktadır. Erkekler kadınlardan mutlak manada üstün görülmektedir. Bu tema altında kadın-erkeğin sınıfsal konumlarının ayrışması ve bu ayrımın toplumsal düzeyde görünür kılınmasını sağlayan sembollerin neler olduğu açıklanmıştır.

Erkekler iki sınıfa ayrılmaktadır. Komutanlar ve muhafızlar (*guardian*). Komutanlar Gilead Cumhuriyetinde yasa düzenleyici ve siyasetçi olarak toplumun en üst kesimini temsil etmektedirler (10. Bölüm: 27:41; 6. Bölüm, 38:09). Eşe, damızlık kıza, hizmetçiye ve muhafıza sahip olma ayrıcalıkları bulunmaktadır. Muhafızlar ise silahlı genç erkeklerden oluşan rejime ve komutanlara hizmet etmekle yükümlü erkeklerden oluşmaktadır (2. Bölüm, 2:23). Erkeklerin kıyafetleri siyahtır. Komutanlar takım elbise giyerken (10. Bölüm, 27:41) muhafızlar ise üniforma giymektedirler (2. Bölüm, 2:23). “İnanç muhafızları” olarak da tanımlanan bu silahlı kuvvetler personeline kadın tahsis edilmemekte ve bu erkekler sadece görevlerini yapma odaklı bir yaşam sürdürmektedirler. Onların kadınlara dokunmaları ve bakmaları yasaklanmıştır.

Kadınlar 7 sınıfa ayrılmışlardır. Eşler (*Wife*) komutanların kısır eşlerinden oluşan Gilead'ın ahlak kriterlerine uyan kadınlardan oluşmaktadır (6. Bölüm, 16:05). Teyzeler (*Aunt*) damızlık kızların eğitim gördüğü Kırmızı Merkez adlı yeri yönetmekten aynı zamanda damızlık kızların eğitiminden sorumlu kadınlardır (1. Bölüm, 27:29). Ekonokadın (*Econowife*) adı verilen kadınlar orta ve alt sosyal statüdeki erkeklerin eşleridir. Ekonokadınlardan bazıları komutanların evlerinin işlerini yürütmekten sorumludurlar. Bu ekonokadınlar bu hizmetlere görevlendirildiğinde martha statüsüne geçmektedirler (9. Bölüm, 20:05). Rejimin ortaya çıkmasından önce eşi ölmüş veya eşinden boşanmış doğurganlık yeteneği devam eden kadınlar verilen eğitim neticesinde damızlık kız sınıfına mensup olmaktadır. Bu eğitimi reddeden, rejime karşı gelen kadınlar ise radyoaktif atıkların toplandığı kolonilerde köle olarak çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar. “Dışarlık kadın” olarak tarif edilen kadınlar ise eğlenme amaçlı gittikleri yerde komutanların tek gecelik ilişki yaşadıkları kadınları temsil etmektedir. Bunlar Kızıl Merkezde eğitime tabi tutulan, bir şekilde kaçmayı başaran ancak yakalanan ve buralarda bu amaçla çalıştırılan kadınlardır (8. Bölüm, 23:21).

Rejim dini argümanlar ve yasalar aracılığıyla toplumu sınıflara ayırmıştır. Cinsiyet temelli yapılan bu ayrımla toplumun idaresinin daha kolay yapılabilmesi amaçlanmıştır. Bu baskıyı silahlı güçler marifetiyle kontrol ederek muhalifleri kolonilere göndermekte ya da ölüm cezalarıyla

cezalandırmaktadır. Bütün marthalar ve damızlık kızlar arasında korku kültürü yayılmış böylelikle yasalara ve rejim tarafından belirlenen dini argümanlara uymaları sağlanmıştır. İdamlar halkın görebileceği kamuya açık alanlarda yapılmakta böylelikle korku iklimi oluşturma amaçlanmıştır. Etrafta asılı bedenler insanlara ibret olması için gösterilmekte (2. Bölüm, 02:50; 5. Bölüm, 13:55; 5. Bölüm, 15:05); aralarında doktorlar, bilim adamlarının da olduğu bu kimselerin savaş suçluları oldukları söylenerek onlara halkın kin ve nefret duyması amaçlanmaktadır. (1. Bölüm, 16:12; 2. Bölüm, 02:46). Ayrıca bu idamların günümüzde bilimsel bilginin temsili olarak gösterilen Harward Üniversitesinin duvarlarında yapılması da rejimin bilimsel düşünceye düşmanlığının ve onu yıkma gayretinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Rejimin kuruluş aşamasında önemli görevler üstlenen komutan eşleri dahi rejimin belli bir aşamaya gelmesinden sonra safdışı bırakılarak ikincil konuma itildiği görülmekte ve kadına fazla sorumluluk yüklenmemesi gereken bir varlık gözü ile bakıldığı dile getirilmektedir (6. Bölüm, 33:04).

Din

Gilead Cumhuriyeti köktenci Hıristiyan bir grubun Eski Ahit yasalarının ve kodlarının sapkın ve kendi menfaatleri doğrultusunda yorumlanmasıyla meydana getirilmiş bir yönetim anlayışı üzerine kurulmuştur (6. Bölüm, 16:05). Hıristiyanlığın yeniden inşa edilmesi amacıyla kurmuş oldukları bu yeni rejimin meşrulaştırılmasında kullandıkları argümanlardan en fazla ön plana çıkan ise dini buyruklardır. Kadınların ikincil planda görülmesi, toplumun sınıflara ayrılması, damızlık kızların cinsel köle ve marthaların hizmetçi olarak kullanılmasının meşruiyeti dini yasaların bir gereği olarak sunulmaktadır. Bu tema altında dini argümanların kadının tahakküm altına alınmasında ve kamusal alandan tecrit edilerek özel alana hapsedilmesinde bir meşrulaştırma aracı olarak nasıl kullanıldığı açıklanmıştır.

Damızlık kızlar cinsel bir köle gibi kullanılmalarına rağmen onlara toplumun yeniden inşa edilmesinde doğurganlıkları nedeniyle kutsallık atfedilmektedir (6. Bölüm, 10:52). Hamile olan bir damızlık kızla ilgili düşünce onu büyülü bir varlık olarak görmektir. O herkesin arzuladığı kıskançlık ve imrenme nesnesi, zirvedeki bayrak olarak görülmektedir. Yeni bir Hıristiyan toplumunda ari bir ırk meydana getirilmesinde almış olduğu bu görevi üstlenen kadınlar kendini dine adanmış bir aziz olarak sunulmaktadır (6. Bölüm, 11:35). Damızlıkların hiçbir mülkiyete sahip olma hakkı olmadığı gibi kişisel eşyaları da sınırlıdır (1. Bölüm, 04:53) bu da yine dünyaya aşırı bağlanmamak gerektiği gibi dini argümanlarla meşrulaştırılmaktadır (1. Bölüm, 05:21).

Rejim tarafından Seremoni olarak adlandırılan damızlık kızların her ayın doğurgan dönemlerinde maruz kaldıkları ‘tecavüz’ dini argümanlarla desteklenerek meşrulaştırılmakta ve bu tecavüz dini bir ritüel olarak sunulmaktadır (1. Bölüm, 30:18). Bu meşrulaştırmanın temeli ise Eski Ahit’e göre Yakub Peygamberin Rahel isimli eşinden çocuğunun olmamasına ve eşinin hizmetçisiyle nikâhlanarak ondan çocuk sahibi olmasına dayandırılmaktadır. Komutanın ağzından çıkan ifadesinde (3. Bölüm, 13:20; 4. Bölüm, 29:21): “Rahel Yakub’a çocuk veremediğini anlayınca; Yakub: ‘Bana bir çocuk ver yoksa ölürüm’ dedi. Rahel de ‘Yardımcım Billah’a git onun içine gir ondan çocuk yapman için dizlerine kapanacaktır.’ dedi. Bu O’nun sözleri biz de O’na itaat etmeliyiz.” düşünceyle gerçekleştirilen Seremoni’de bütün ev halkının öncesinde toplanması gerekmekte ve hep birlikte komutanın gelmesi beklenmektedir. Seremoni öncesinde Komutan içeri girmekte ve İncil’i çıkarıp oradan okuduğu birkaç cümle sonrasında Seremoni’ye başlamaktadırlar (4. Bölüm, 29:21) Buradaki önemli ayrıntı damızlık kız ya da evdeki diğer bireylerin İncil’i alıp kendi başlarına okumaları yasaklanmıştır. Ayrıca odaya geçildiğinde ortamın aydınlık olmasına özen gösterilmektedir. Çünkü dini argümanlara göre hiçbir tarafın bu durumdan zevk almadığı, tutku ve aşk gibi unsurların egemen olmadığı bir ortam yaratılmak istenmektedir. Aralarında öpüşmek ve dokunmanın yasak olduğu, nefret, kıskançlık, üzüntü ve suçluluk gibi duyguların daha ağır bastığı bir ortamda tek gayenin çocuk sahibi olmak olduğu Seremoni ritüeli tamamen dini argümanlarla desteklenmektedir.

Damızlık kızların eğitiminde dini argümanlar kullanılarak yaşamış oldukları hayatın kutsallığı anlatılmaktadır. Bu hikayeler Eski Ahitten sözler kullanılarak eğitim süreçlerinde dikte edilmektedir (2. Bölüm, 30:50): “Kitabımızı unutma”, “Doğruluk yolunda acı çekenler kutsanmıştır.”, “Yumuşak başlı olmak erdemdir.”, “Sabırlı ve uysal olanlar kutsanırlar.”. Doğal ve ahlaki ortamın bozulmasından dolayı “gayri bebek” olarak nitelendirilebilecek hastalıklı ya da sakat bebekleri insanların risk alarak doğurmak istememesinden kaynaklı doğum oranları azalmaktadır ancak damızlık kızlar olarak adlandırılan ‘cariyeler’ bunu yapmayı göze alarak cesaret gösterdiği salık verilmekte ve bu davranışın onlara dini olarak kazanç sağlayacağı vaat edilmektedir ve damızlık kızlar dini argümanlar marifetiyle kutsal ilan edilmektedir. O toplum içinde bu dünyaya çocuk getirmek istemeyen kadınlar ahlaksız ve tembel olarak nitelendirilmektedir.

Yargılama usulü dini hükümler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Eski Ahitteki ayetlere göre ceza verilmektedir. Dizinin 2. bölümünde (34:24) toplumsal normlara karşı gelen damızlık kızlardan *Oşfen* karakteri mahkemeye elleri ve ağzı bağlı olarak gelmektedir. Yargılama süreci suç ve almış olduğu ceza yüzüne okunmasından ibarettir. Kadının bırakın savunma yapmayı bir kelime dahi etmesine izin verilmemektedir.

Damızlık kızlar ayda bir sefer muhafızlar eşliğinde kontrol maksatlı hastaneye götürülmektedir. Hastanelerde muayene sırasında damızlık kızla doktor arasında perde çekilmiştir. İkisi de birbirini görmemekte ve yüz yüze gelmemektedirler. Gerekli olmadıkça konuşmaları yasaklanmıştır (4. Bölüm, 17:22). Damızlık kızların doğumları esnasında da doktorlar gerekmedikçe doğuma müdahale etmemektedirler ancak yapacak hiçbir şey kalmadığında müdahale etmelerine izin verilmektedir. Doktorla doğum yapmak ya da doğum sancısını ilaçlarla azaltmak, dikiş atarken anestezi kullanmak bunlar utanç verici olarak nitelendirilmiştir. Ağrı ve acı çekerek doğum yapmanın dini açıdan daha makbul olduğundan bahsedilmiştir. Ancak doktorların damızlık kızı hamile bırakma isteği ve neticesinde onları yaşamlarındaki 'bu acıdan' kurtaracaklarını iddiaları ise dini inanışlarıyla çelişmektedir (4. Bölüm, 18:42).

Dizideki damızlık kızlar başta olmak üzere herkes birbiriyle karşılaştıklarında, ayrıldıklarında Eski Ahit'ten "Tanrı meyveni kutsasın." (1. Bölüm, 11:51; 53:04), "Tanrı yolunu açsın." (1. Bölüm, 11:51), "Bizi kutsasın." (5. Bölüm, 12:13), "Tohumların kutsansın." (5. Bölüm, 12:49) gibi aralarındaki onaylanmış selam sözleriyle birbirlerini selamlamaktadırlar.

Dini argümanların bu kadar belirgin bir biçimde kullanılmasına, sosyal yaşamın içinde çok fazla görünür kılınmasına rağmen bireyler tarafından dini ilkelerin içselleştirilmediği yalnızca rejimin meşrulaştırılmasında araç olarak kullanıldığı görünen bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Rejimin dini argümanları düzenin meşrulaştırılmasında bir araç olarak kullanmasının bir kanıtı olarak komutanların komşu ülkeler ile damızlık kızların ticaretinin yapılmasına dair yapmış oldukları anlaşma (6. Bölüm, 37:33) ve ideolojilerine uygun olmayan kiliselerin yıkılması (2. Bölüm, 04:20) komutan eşinin damızlık kızın bir muhafızla ilişkiye girerek hamile kalması teklifi (5. Bölüm, 09:57), doktorun damızlık kızı hamile bırakma teklifi (4. Bölüm, 18:42) ve Jesebels adı verilen uyuşturucu, içki, kumar ve fuhuşun yaygın olduğu mekanların komutanlar tarafından sıklıkla kullanılması gösterilebilir.

Kadın Bedeni

Otoriter rejimin kadın üzerinde kurmuş olduğu tahakküm en belirgin biçimde kadın bedeni üzerinde gerçekleştirmiş olduğu denetim ile görünür hale gelmektedir. Tahakkümün bu alanının açıklandığı bu tema altında kadın bedeninin nasıl bir meta haline dönüştüğü araştırma materyalindeki verilere dayanarak açıklanmıştır.

Kadınların toplumsal statüsü kıyafetlerinde kullanılan renklerle belirgin ve görünür bir hal almıştır. Kadınların toplumsal sınıflarına göre kıyafetlerinin rengi değişmektedir. Aynı sınıfa

mensup kadınlar aynı renk kıyafetlidir ve tek tip elbise giymektedirler. Askeri düzene benzeyen bir rejim sistemi inşa edilmiştir (1. Bölüm, 41:05). Komutanların eşleri mavi (petrol mavisi) (1. Bölüm, 07:52), teyzeler kahverengi (6. Bölüm, 01:46), marthalar yeşil (9. Bölüm, 20:05), damızlık kızlar kırmızı renk elbiseler (1. Bölüm, 05:21) giymektedirler. Komutan eşleri giymiş olduğu mavi elbise Hıristiyanlıkta Meryem Ana'yla; damızlık kızların giymiş olduğu Kırmızı Renk elbise ise Hıristiyanlıkta 'kötü kadın' olarak anılan sonrasında İsa'nın kutsamasıyla azize olan Magdalalı Meryem'le ilişkilendirilmektedir. Bu iki figür kiliselerde de dizideki bu renklerle temsil edilmektedir. Ayrıca kırmızının şehveti, kanı temsil etmesi damızlık kızlar için bu rengin tercihini ortaya koymaktadır. Damızlık kızların kıyafetinin tamamlayıcı bir unsuru da 'beyaz kanatlar' adı verilen at gözlüğü şeklinde çevreyi görmeyi ve çevreden görünmeyi engelleyen şapkalarıdır (1. Bölüm, 15:28). Bu şapkalar dışarı çıkarken takılmaktadır ancak ev içinde de saçları serbest dolaşmamaları kadının kendi bedeninin sadece özel alanı olan banyoda farkına varmasına ve artık kendi bedeninin çıplaklığından utanır ve yabancılaşır hale gelmesine ve bunu ahlak dışı olarak nitelendirmesine sebep olmaktadır. Eski yaşantısında giydiği kıyafetler şimdi damızlık kıza gayri ahlaki gelmeye başlamıştır. Elbisenin altına çorap giymeyen, kot pantolon veya spor ayakkabı giyen kadın "gayri kadın" olarak nitelendirilmektedir. İç çamaşırı, mücevher veya kozmetik ürünler satan dükkânlar kapatılmıştır. Kadın bedeninin bakımına yönelik tüm ürünlerin satılması yasaklanmıştır. Kadınların bedenleri üzerinde kurulan bu tahakküm ve kadınların tek tip kıyafetler giymeye zorlanması normal karşılanmakta ancak erkeklerin hayatında değişik kadınların olması toplumu rahatsız etmemektedir.

Seremoni olarak adlandırılan damızlık kızlara her ay uygulanan sistematik tecavüz kadın bedeninin metalaştırılmasının dizideki en çarpıcı örneklerindedir. Egemen sınıfın kendi isteklerini meşrulaştırmak amacıyla dini argümanlara dayandırdığı bu eylem (3. Bölüm, 13:20) komutanın karısı nezaretinde gerçekleştirilmektedir. Seremoniden önce damızlık kız banyo yapmak zorundadır ve bedenini bir "ödül" gibi komutana sunmalıdır (1. Bölüm, 23:02). Seremonide komutanın eşi de bulunmaktadır çünkü bu tek bir beden ve tek bir varlık olduklarını göstermenin kanıtı olarak sunulmaktadır. Komutanın eşi her ne kadar eşini başka bir kadınla paylaşmaktan rahatsız olsa da bunu emellerine ulaşmak için bir iş antlaşması olarak görmekte ve kendi içinde yaşadığı duygusal çelişkilerini damızlık kıza mümkün olduğunda az görerek aşmaya çalışmaktadır. Komutanların eşleri kendi aralarında damızlık kızlarla ilgili düşündükleri gerçekleri acımasızca dile getirmektedirler. Onların kötü koktuklarını, yıkanmadıklarını, pis olduklarını ve güler yüzlü olmadıklarını söylemektedirler. Ancak bir çocuk sahibi olmaları için onlara ihtiyaçlarının olduklarından bu duruma "katlanmaktadırlar".

Kutsallık atfedilen damızlık kızlara başka erkekler tarafından yapılan bir tecavüz rejim tarafından damızlık kızlar aracılığıyla o erkeğin taşlanarak öldürülmesiyle sonuçlandırılmasına rağmen (1. Bölüm, 47:15), seremoni adı altında tanımlanan tecavüzün meşru hale dönüşmesi rejimin kendi içerisindeki bir çelişkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın bedeninin çıkarlar çerçevesinde nasıl bir metaya dönüşebildiğinin en belirgin bulgularından olarak karşımıza çıkmaktadır.

Damızlık kızların eski yaşantısına dair tüm anıları ve kimlikleri silinmektedir. Öyle ki isimleri bile değiştirilmekte eski isimlerini kullanmaları kolonilere gitmesi için yeterli bir sebep olarak gösterilmektedir. Bu kızlar komutanların isimlerinin önüne *Of* (-ki) takısı getirilerek yeniden isimlendirilmektedirler. Örneğin komutanın ismi Fred ise onun evindeki Damızlık Kız *Offred* (Fred'inki) olarak adlandırılmaktadır. Damızlık kız her gittiği evde başka bir isimle anılmaktadır (1. Bölüm, 05:38). Damızlık kızlar yapılan kontroller ve eğitimlerin sonucunda çiftlikteki hayvanlar gibi kulaklarına numara verilmektedir (10. Bölüm, 05:38). Bir etiketleme sistemi gibi kulaklarında dört rakam bulunmaktadır. Bu onlar için bir pasaport gibidir. Damızlık kızlar ulusal bir kaynak gibi görülmektedir. Komutanların damızlık kızları tek geceliğine zevkleri için kullandıkları yere giderken kollarına taktıkları 'bagaj fişi' gibi kiralık olduğu anlamına gelen şey de yine damızlık kızların kimliklerinin olmadığı bir göstergesidir. Damızlık kızlar doğum sonrasında bebekleri üzerinde de bir hak iddia edememektedir. Doğan bebek artık komutan ve eşinindir. Doğum sonrasında bebek sanki doğumu komutanın eşi yapmış gibi ona verilmekte ve bebeğin ismini koyma hakkı da komutanın eşine ait olmaktadır (2. Bölüm, 25:52). Damızlık kız bebeği yalnızca emzirme anında görebilmektedir (2. Bölüm, 31:15). Bunun haricinde bebekle herhangi bir temasta bulunması yasaklanmıştır. Damızlık kızlar bebeği beslemesi için bir müddet daha evde tutulduktan sonra başka bir komutanın evine görevlendirilmektedir (9. Bölüm, 07:16).

Damızlık kızların bilinçlenmesi, haber alması, sorgulaması engellenmek amacıyla tüm iletişim kaynaklarından mahrum bırakılmıştır. Dergi, gazete, kitap okumaları, televizyon ve radyo dinlemeleri yasaklanmıştır (1. Bölüm, 14:29). Fotoğraf çektirmek tecavüzle aynı görülmektedir. Kaçmalarını engellemek amacıyla sokak ve yol levhaları sökülmüş yol gösterici hiçbir işaret bulunmamaktadır (4. Bölüm, 36:36). Resmî bir neden olmadıkça tren, metro gibi ulaşım araçlarını kullanmak kaçmak olarak nitelendirilmektedir (4. Bölüm, 37:32). Bir şeyler yazmak, şarkı söylemek; bir erkekle yalnız kalmak, konuşmak hatta "eşcinsel" gibi dine uygun olmadığı kabul edilmeyen kelimelerin kullanılması dahi cezalandırılmak için yeterli sebepler arasındadır (2. Bölüm: 30:05). Bu kadınların içerisinde profesör (2. Bölüm, 04:07), dergi editörleri (2. Bölüm, 03:31) bulunduğu düşünüldüğünde yapılan baskının ne derece yoğun olduğu daha iyi anlaşılabilir

(8. Bölüm, 24:04). Ayrıca kendilerine zarar vermelerini engellemek amacıyla bıçak, kesici aletleri eline almaları da yasaklanmıştır (1. Bölüm, 05:04).

Damızlık kızlar yalnızca hamile olduklarında toplumdaki diğer bireyler tarafından kabul görmektedirler. Marthadan dahi saygı görmeyen Damızlık Kız Offred'in hamile kalmasıyla (10. Bölüm, 16:51) ondan sevgi ve ilgi görmekte ayrıca idamlık bir suç işlemesine rağmen hamile olmasından kaynaklı olarak Komutanın Eşi tarafından dahi affedilebilmektedir (10. Bölüm, 10:30). Bu durum aslında damızlık kızlara verilen değeri değil çocuğa verilen değer bir göstergesidir. Damızlık kızlar bebeklere bir zarar gelmemesi için likör, kahve, sigara gibi 'zararlı' şeylerden uzak durmak zorundadırlar. Beslenmelerine son derece dikkat etmeleri gerekmektedir. Aç olmasalar dahi yemek yemek zorundadırlar yoksa bu durum rapor edilmektedir (2. Bölüm, 08:55). Komutanların eşleri de damızlık kızların ay halini yakından takip etmektedirler. Geciktiğinde damızlık kızlara iyi davranmaya başlamaktadırlar. Üzerlerine titreyerek bebek için hazırlıklar yapmaktadırlar. Damızlık kızlar da regl olmakla ilgili her ay endişe yaşamaktadırlar çünkü bu durum onları için başarısızlık anlamına gelmektedir. İstemedikleri ve katlanılmaz bir hal alan bu duruma devam etmek zorunda kalmaktadırlar (2. Bölüm, 48:32).

Ekonokadınlar adı verilen gruptan kolonilere gitmek istemeyen kadınlar "*Jesebels*" adı verilen komutanlara hizmet veren eğlence mekânında komutanlarla birlikte olmaya zorlanmaktadırlar. Bunlara gayri kadınlar da denilmektedir. Yalnızca işkenceden kurtulmak amacıyla bu kadınların bedenleri meta haline getirilerek burada çalışmaya mahkum edilmişlerdir (8. Bölüm, 24:06). Burada çalışanların arasında devrimden önce avukat ve sosyoloji profesörünün olduğuna dair bilgiler de verilmektedir (8. Bölüm, 24:04). Jesebels denilen bu yer dini argümanlara ve yasalara uyulmayan ancak komutanların gayri resmi olarak cinsel ihtiyaçlarını giderdikleri bir yer olarak tarif edilmektedir. Burada alkol, nikotin gibi şeyleri kullanmak serbesttir. Komutanlar burayı yabancılarla ticari ve diplomatik meselelerin halledildiği bir yer olarak nitelendirip bu mekanı ve burada yaptıklarını meşrulaştırmaktadırlar (8. Bölüm, 23:49).

Damızlık kızların tek başına dışarıda dolaşmaları yasak olup her damızlık kız eş olarak adlandırılan yanında bir başka damızlık kızla birlikte dışarı çıkabilmektedirler. Rejim tarafından korunmaları amacıyla böyle bir yasa konulmasına rağmen gerçek asıl dizide başrol oyuncusu tarafından ifade edilmektedir. Damızlık kızlar birbirinin casusu olmaları amacıyla eşleştirilmişlerdir (1. Bölüm, 12:25). Bu kadınlar bir taraftan birbirlerine karşı kıskançlık beslemektedirler. Hamile olan bir damızlık kız varsa onun bu durumu hem imrenilesi hem kıskanılası bir durumdur. Bu durum rejim tarafından verilen eğitimler içerisinde pekiştirilerek onların dayanışma içerisinde olmaları engellenmektedir. Birbirlerini eleştirmek zorunda bırakılan bu damızlık kızlar itiraf

saatinde çevresindeki erkekler tarafından tecavüze uğradığını anlatmıştır. Lydia Teyze bunun kimin hatası olduğunu sorduğunda diğer damızlık kızlar hiç düşünmeden hep bir ağızdan “onun hatası” diyerek bu durumdan arkadaşlarını suçlamışlardır (1. Bölüm, 27:29).

Sonuç

Marx'ın yabancılaşma, Durkheim'in anomi, Weber'in demir kafes kavramları modernleşmenin bir eleştirisi olmanın yanında aynı zamanda bir karamsarlığı ve geleceğe yönelik bir öngörüğü yansıtmaktadır. Modernleşmeye getirmiş oldukları eleştiriler yaşadıkları dönemlerde distopik olarak görülebilirken şu an yaşadığımız dünyada bu kavramlar olağan kabul edilir hale gelmiştir. Nitekim geçmiş dönemlerde yazılmış distopik eserlere bakıldığında benzer bir durumla karşılaşmaktadır. Günümüzün insanının doğumdan itibaren kayıt altına alınması, yüksek enformasyon teknolojisi sayesinde mahrem alanların sanal ortama açılması, uydu yeri belirleme sistemleriyle takip edilebilen cep telefonlarının tüm dünyaya yayılması, ses alıcılarıyla ortamların dinlenmesi, birçok yerde bulunan kameraların sistemleri, akıllı (smart) kartlar aracılığıyla bireyin tüm ekonomik ve kimlik kayıtlarının bir merkezde toplanabilmesi, tüm dünyanın sanal ortamdan elektronik postayla haberleşmeye başlaması ve bu yolla iletilen tüm bilgilerin takip ediliyor olması günümüz toplumunu George Orwell gibi yazarların distopyası haline getirmektedir (Çelik, 2018, s.73).

Teknolojinin ilerlemesiyle dünya üzerinde yoğunlaşan kimyasalların etkisiyle doğum oranlarının azalması sonucunda ortaya çıkan bir örgütün Amerika'yı hakimiyeti altına almasının anlatıldığı *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı dizide bu otoriter rejimin uyguladığı baskının merkezinde kadın yer almaktadır. Teknolojik gelişmelerin yarattığı olumsuz sonuçlardan kurtuluş yolu kadın bedeni tahakküm altına alınarak bulunmaya çalışılmaktadır. Kadın bedeninin metalaştırıldığı, toplumsal sınıf bağlamında erkeğin karşısında mutlak düşük kabul edildiği bir sosyal düzen yaratılmıştır.

Kadın üzerinde yapılan baskının dini argümanlarla rasyonelleştirilerek topluma sunulması ve bunların yasalarla meşrulaştırılması sonucunda bireylerde korku kültürü yaratılarak onların bu düzene ayak uydurmaları sağlanmıştır. Dini argümanlar çerçevesinde kurulan bir rejimin bu argümanları sosyal yaşamın her alanında sıklıkla kullanılmasına rağmen bu dini ilkelere içselleştirmedikleri yalnızca mevcut düzenin işleyişinin meşrulaştırılmasında bir araç olarak kullandıkları açıkça görülmektedir. Her toplumsal değerın araçsallaştırılması olumsuz sonuçlar doğurması kaçınılmaz olduğu bilinen bir gerçek iken toplumsal normların oluşmasında en büyük

öneme sahip kurumlardan biri olan dinin meşrulaştırma aracı olarak kullanılması otoriterliği beraberinde getirmektedir.

Toplum içerisinde ayrıcalıklı sınıf olarak konumlandırılan erkeklerin yönetici, yasa koyucu, yargılayıcı konumlarda bulunmalarına rağmen oluşturdukları bu düzenin kurallarını yok sayanların da onlar oldukları dikkat çekmektedir. Kuralları yok sayarken, yasalara karşı gelirken bunu da kendi içlerinde rasyonelleştirmektedirler ve bir erkek dayanışması göstermektedirler. Ancak rejim tarafından tahakküm altında bulunan kadınlar yasalara karşı gelmemekle birlikte kadınlar arasında bir dayanışma olmasından öte komutan eşleri gibi işbirlikçi kadınlar bu düzenin meşrulaştırılmasında görev almaktadırlar. Damızlık kızların yaşadığı bu baskıcı ortamdan kurtulmalarına dair kaçma girişimleri başarısızla sonuçlanmakta iken ancak intiharla kurtulduğu resmedilmiştir (9. Bölüm, 42:43). Dizinin son bölümünde damızlık kızlar arasında görülen “kız kardeşlik” dayanışmasıyla bu baskıdan bir çıkış olabileceğine dair bir işaretin sunulması da kadınlar arasındaki iş birliğinin önemine işaret etmektedir.

Her ne kadar distopyalar edebi eserler arasında bilimkurgu olarak yerlerini alsalar da çıkış noktaları günümüzdeki sosyal gerçekliktir. Cinsiyet eşitsizliği, günümüz toplumlarında yaygın olarak görülen sosyal bir sorun haline almıştır (Şenol, Erdem ve Uzun, 2017). Kadına yönelik şiddetin gün geçtikçe artması, özellikle kapitalizmle birlikte kadın bedeninin metalaştırılması, kadının tüm iktidarlar tarafından kontrol altında tutulma amacının belirginleşmesi ve artan özgürlük ve insan haklarının kadın boyutuna aynı ölçüde yansımaması modernleşmenin ve gelişmenin kadının toplumsal konumunda yeterli düzeyde olumlu etkileri olmadığını göstergeleridir.

Günümüz toplumsal yaşamına bakıldığında da kadın üzerindeki tahakküm biçimlerinin farklı alanlarda sürdürüldüğü görülebilecektir. Gündelik yaşamda görünen pek çok iktidar çeşidi olduğu gibi cam tavan gibi gizil olarak kadının yaşantısını kısıtlayıcı pek çok etmen de bulunmaktadır. Cinsiyet eşitliğine yönelik toplumsal farkındalık sağlanmadığı ve bu alanlarda gerekli iyileştirmeler yapılamadığı sürece bu eşitsizlikler giderek kurumsallaşmakta ve tüm toplumsal yaşamı etkisi altına alan ayrımcılıklara sebebiyet vermektedir. Geleneksel toplumdan modern topluma doğru evrilmenin teknolojik pek çok gelişmeyi beraberinde getirmesi bu gelişmelerle birlikte ahlaki normların da benzer biçimde ayrıştırmaktan uzaklaştırmasını gerektirmektedir. Teknolojik gelişme ile ahlaki gelişimin aynı oranda ilerlemediği gerçeği toplumsal yaşamın en belirgin ve kategorik ilişki biçimi kadın-erkek ilişkilerinde görülebilmektedir. Geleneksel toplumsal yaşama ait iktidar söylemlerinin yeniden üretim alanının en yaygın ve belirgin biçimlerinden olan kadın-erkek ilişkilerindeki tahakkümün ortadan kaldırılarak eşitlikçi

cinsiyetçi söylemlerin geliştirilmesinde bir farkındalık kazandırılması gerekmektedir. Bu iktidar çeşitlerinden birisinin analiz edildiği bu çalışmada günümüzde kadına uygulanan kısıtlamalar ve baskıların gelecekte hangi noktaya evrilebileceğiyle ilgili yordamalarda bulunmaktadır.

Kaynakça

- Berman, M. (1999). *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor*, (Çev. Bülent Peker, Ümit Altuğ). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bezel, N. (1993). Ütopyalarda ve Karşı Ütopyalarda Aklın ve İnsanın Durumu ve Kapsamı. *Varlık Dergisi*, 1026(3), 17-25.
- Çelik, E. (2015). Distopik Romanlarda Toplumsal Kurgu. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 57-79.
- Dolgun, U. (2005). *İşte Büyük Birader*. İstanbul: Hayy Yayınları.
- Giddens, A. (2004). *Modernliğin Sonuçları*, (Çev. Ersin Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Işık, E. (1998). *Beden ve Toplum Kuramı*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Roth, M. S. (2005). *Trauma: A Dystopia Of The Spirit*. New York: Berghahn Books.
- Şenol, D., Erdem, S., Uzun, Z. (2017). *Ortadoğu Ülkelerinin Toplumsal Cinsiyet Algısının İncelenmesi: Dünya Değerler Araştırması Örneği*. Uluslararası I. Ortadoğu Forum ve Çalıştayı. Kırıkkale 27-29 Nisan 2017. ss. 19-33.
- Şenol, D., Erdem, S. (2019). Toplumsal Cinsiyet, Mustafa Talas ve Gökçen Çatlı Özen (Ed.), *Kültürel Antropoloji* İçinde. İstanbul: Lisans Yayıncılık, ss. 219-246.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 3(5), 167-169.
- Turner, B. S. (2003). *Oryantalizm Postmodernizm ve Globalizm*, (Çev. İbrahim Kapaklıkaya). İstanbul: Anka Yayınları.
- Özgan Mısırcı, S. S. (2017). Dispotik Filmlerde Kadının Temsili: Bir Adem İle Havva Hikayesi. *Asya Studies-Academic Social Studies/ Akademik Sosyal Araştırmalar*, 2, 37-48.
- Van Dijk, T. A. (1993). Principles Of Critical Discourse Analysis. *Discourse and Society*, 4(2), 249-283.

Weber, M. (1997). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*, (Çev. Zeynep Aruoba). İstanbul: Hil Yayın.

Weber, M. (2008). *Bürokrasi ve Otorite*, (Çev. Bahadır Akın). Ankara: Adres Yayınları.